

A Móricz Zsigmond Kollégium ébresztése

1. Ennekem a Móricz Zsigmond Kollégiumra emlékezve előljáróban jogosultságomat kell igazolnom. Mi kötött a népi kollégistákhoz, s milyen társadalmi, szellemi áramlatok sodortak a névadóhoz? Miért éreztem nevében én is olyan zászlóra hímézhető jelképet, ami méltó arra, hogy azt meglöbögassák a tavaszt ígérő, fényesebb szellők?

A Móricz Kollégium a felszabadulás után megépülő hazai magyar anyanyelvű oktatás keretében született, azoknak a fiataloknak a műve volt, akik az első vonalban akartak küzdeni, a népet kívánták szolgálni. Népi kollégiumnak is nevezték, hiszen a népből jött és a népi jövőért munkálni akarók tömörültek benne. Megalakulásának történetét, életrajzát a hajdani diákigazgatónak, Katona Szabó Istvánnak s több társának kell megírnia. Jómagam „útitárs”-ként csapódtam hozzájuk, akkor, amikor ideiglenes otthonokban vagy későbbben — a maguk számára lakhatóvá építgetett-tisztított — Mátyás király szülőházában szép gondolatok valóra váltásával és súlyos létfeltételbeli gondokkal küszködtek. Mi, a Munkások Általános Gazdasági és Ipari Szövetkezetének, a MÁGISZ-nak a vezetői — négyen, nemrég végzetek, akiknek életkora együttesen sem érte el a száz esztendőt — ekkor már segíthetünk is egy keveset. Elelemről volt szó. A fiatalos étvágy sanyargatását vidáman tűrőknek a kolozsvári munkásság és haladó politikai szervezeti képviselőletében nyújthattunk csekély támogatást. (A kollégisták közül többen mesélték, hogy a régi emlékeket felidézve ma is érzik az étkezésekben akkor polgárjogot szerző étolaj avaskás, a vöröshagyma meg a krumpli fagymenta ízét.) A népi diákokon lakói közül különben sokan korábbi középiskolás barátaink, fiatalabb egyetemi pályatársaink, egyesek a bálványosváráljai kutatás révén voltak régi, jó ismerőseink.

Nekem akkor vált még szorosabbá velük a kapcsolat, amikor az újra kaput nyitó Erdélyi Tudományos Intézet tanársegédjeként, ismét kutatóként az Egyetem keretében dolgozhattam. A Kollégiumot ugyanis a teljes, a korlátlan önrendelkezés állapotából a szokásos, az intézményesített, hivatalosan is elismerhető autonómia állapotába, az egyetemi keretekbe kellett átléptetni. Kapocsként szükségessé vált az egyetemet képviselő tanár-igazgató is. Bizonyosak lévén afelől, hogy magam is önállóság-párti vagyok, gyakorlatilag a kollégisták jelölték engem; és 1945. december 18-án az Egyetemi Tanács nevében György Lajos prorektor, tanácsjegyzőként pedig Nagy Géza ezt szentesítette is. Tanár-elnökként, szintén a diákok választottjaként, László Gyula vált a népi kollégisták szeretett, szívesen követett, igazi barátjává.

A többi „tiszttség”, felelőség dolgát most nem részletezem. Azt szerettem volna az előbbiekkal is hangsúlyozni, hogy a Móricz Zsigmond nevével viselő népi kollégium tehát mindenekelőtt ifjúsági közösség volt. Maguknak teremtett, magukénak érzett otthon, örhely, amelyben jó volt együtt lenni, és ahonnan harcra lehetett indulni. Jó volt egybefogózkodni itt azoknak a jószándékú fiataloknak, akiket a második világháborúban s az azt megelőző időszakban nem tudtak embertelen eszmék szolgálatába szegődteni. Közösséget lehetett itt teremteni; hiszen a népi gondolat jegyében — immáron mind a parasztot, mind a munkást szolgálni vágyó fiatalok, mi-tudattal élők — megalkották a maguk státútumát, a Kollégium Működési Szabályzatát. Ez tanúsítja, hogy céljaikban is eggyé forrottak. Vállalták az egész életükre kiszabott magasabb igény szintet, magukénak tudva az országépítés sok gondját, sokféle teendőit; s másoknál a hivatásra is jobban felkészültek, még a tanulásból is az átlagosnál jóval többet igényeltek. Nem csupán az emberi szolidaritásnak szorosabb-tágabb formáit keresték tehát, hanem minden életterületen szélesebb pázmát vállaltak fel megmunkálásra.

Móricz Zsigmond nagyon szeretett dolgozni, és igen szerette a mi emberi világunknak elemi sejtjét, a legszorosabb közösségi alapképletét: a családot. Mennyire tudta volna szeretni ezt a belső háborúskodásaiban is oly familiáris közösséget, a sorstársakból eggyé forrni akaró, a népi jövőt munkával szolgálni vágyó fiatalok együttesét. Népfőiskola címszó alatt Móricz Zsigmond a falukutatásról írt 1942-ben a *Kelet Népeben*, és jelentőségének méltatása után, a köztudat formálását követő szakaszként igényelte: a vándorapostolok, a szakemberek és a politikai vezetők színre lépését. „Ha a falukutatás befejezte áldott munkáját — mondotta —, el kell kezdődnie a faluépítés gyakorlati munkásságának. Ezt azonban egy új generáció fogja

csak elindítani és végrehajtani." Bizonyos vagyok benne, hogy a kollégisták erre is feladatra készültek, az ehhez való felkészüléshez teremtettek maguknak intézményes kereteket.

2. A dolgos ember megbecsülése, szeretete árad minden móríci írásból. Gondolom, nagyon sokat jelentett volna számára e kis mikrokozmosz célokkal, értelemmel teli szorgoskodása, nyüzgése, a nagy egyéni életálmok, önmegvalósítási tervek egyeztetése a tágabb közösség érdekeivel, szükségleteivel. Az írónak, mérnöknek, filmrendezőnek, közgazdásznak, tanárnak, tudósnak, a köz dolgait igazgatónak s más hivatásnak sok-sok munkával nekikészülők tudtak például időt találni ahhoz, hogy — a hajdanvolt kalákázók jókedvével — kétkézi munkával teremtsenek maguknak diákothont. Munkáikról, azok sokszínűségéről majd írnak ők, nekem azt kell tanúsítanom, hogy ha bármilyen egyetemi tennivalóhoz ifjúsági segítségre szorultunk, öhozzájuk fordultunk. Az Egyetem Baráti Körének szervezési munkálatait, levelezését — rektori kérésre — a kollégisták végezték el, magukra vállalva a tisztviselői tennivalók tömegét. Amikor pedig a helyi nyomda raktárából helyszűkére hivatkozva papírmalomba akartak küldeni ezernyi igen értékes, ma is nagyon keresett szakmunkát, csak egy szóra volt szükség, és a jövendő értelmiség szakemberei máris fűrészelték, gyalultak, polcokat készítettek, és rohammunkával hordták át rájuk a könyveket. Ugyanakkor azonban magukra vállalták a könyvkiadás gondját is, mert ilyen rangos, új, szellemi életkezdő feladatra is tellett a kollégisták erőtar-talékaiból.

A közösség, ha például emberiségben gondolkodom, tág, és tagjai lazábban kapcsolódnak egymáshoz. A népi kollégium kisebb, zártabb, szorosabban egybefűzött. Kellott tehát a csoport válogató értékelése: a felvételi vizsga, ahol megmérített az, aki a többet tevé, a közösségi szolgálatvállalás áldozatával rangosított életre törekedett. Ugyanígy ítélkezett is a közösség a célok elárulói, az értékrend parancsainak megszegői felett. Előttém az egyik határozat: „Móricz Zsigmond Kollégium. Mátyás király szülőháza. Kolozsvár, 1946. március 15. A Móricz Zsigmond Kollégium Választmányának 1946. március hó 15-én hozott határozata... kollégistát kizárta a Kollégium tagjai sorából, mivel a Kollégium Működési Szabályzatában lefektetett alapelvekkel ellenkező magatartást tanúsított. A Választmány megbízásából: Diákigazgató.” Milyen jelentős erkölcsi erő, bátorság mozgósítása kellett ahhoz, hogy igaz lelkiismerettel szabhasson ki ilyen ítéletet az ifjúság.

A közösségnek jellemzője, szabálya az is, hogy együttesen szépíti, telíti fényekkel a különben hasonlatos napokat. Soha sem feledhető ünnepekké avatta a kollégium is az igazra, szépre, művészire vágyakozó fiatalok műsoros estjeit vagy csak egyszerűen egy-egy találkozóját a velük érző, őket értő, szerető alkotó emberekkel. A majdani krónikáiról kollégistákra hagynom a köszönetmondást, amivel tartozunk íróknak, tudósoknak, előadóművészeknek, színészeknek, de kell egyetlen példaként bár Török Erzsébet nevét említenem, aki oly szép egyszerűséggel énekelt (a kosárban felhordott lángos jóízéről, ünnepteremtő szerepéről nem is szólván).

Minden közösség — s így a család vagy a népi kollégium — lényegében hasonlatos. Ezért is lapoztam fel az *Életem regényét*, ott, ahol ezek a sorok olvashatók: „Én mint ragályt kaptam az apámtól, az anyámtól, a ragály melegágyában, a családban, azt, hogy a világon semmi gazdagság, semmi dicsőség és semmi hatalom nem ér fel avval, amit én ebben a parányi kis házban élveztem: a családi szeretet melegében való sütkérezést.” Gondolom, ilyen Móricz-kollégiumi esteken a tágabb családi egybekapcsolódás öröme társíthatta volna Zsiga bácsi a mindig visszavágyott gyermekkoriakéhoz.

3. Azt, hogy miért is lett a diákok otthonának Móricz Zsigmond Kollégium a neve, nem tudnám megmondani. Történetkutatóként tudom: a visszaidézett emlék nem mindig hű, nem eléggé pontos, és bizony sok emlékirónál el is torzul. Ezért hadd mondjam el inkább azt, miért érzem jogosultnak, helyénvalónak, hogy éppen őt érezték jelképpé választható, mércévé tehető, példát sugárzó embernek a régi egyetemi város fiataljai.

Talán valahol ott kell kezdenem, hogy az erdélyi magyar ifjúság egy része az első világháború után — csak Mikó Imrét, Jancsó Bélát idézem meg tanúságtételle — Adyt, Szabó Dezsőt és Móricz Zsigmondot olvasva, őket követve jutott el a népi rétegek, elsősorban a parasztság, a falu megismerésének, majd szolgálatának a vállalásához. Ezt a folyamatot elemezték, magyarázták és többen bírálták, valamint szükségyszerű voltát is bizonyították. Jelképesnek tűnő azonban az, hogy a második világháború után e hármából, az emberre szabottabb világ építésére rohammunkával rákészülő erdélyi fiatalok egy új csoportja számára éppen az ő, Móricz Zsigmond neve ragyogott fel vezérlő csillagként. Lehet, hogy nem tévedek, ha úgy

vélem, hogy a népi romantika és realizmus együtteséből ily módon is bizonyítottan az utóbbi tört előre. A szakszerű falukutatás, az irodalmi szociográfia, a *Korunk* s a radikális szépirodalom — s benne a Móriczi életmű is — mindinkább a társadalmi valóságokhoz közelítették a fiatalokat.

Móricz Zsigmond segített a valóság felé való fordulásban. Arra buzdított, hogy jőzanul, előítéletektől nem gátoltan nézzünk szembe a társadalmi kérdésekkel; helyreigazította még az őszinte, szép romantikus hevület szülte torzulásokat is, és a valóság tényeiből kiinduló, felszárnyaló tervezetést sugalmazta a járható utat kereső kolozsvári ifjaknak. A jövőendő építése a valóság szilárd alapzatára — ez a fajta építkező politizálás akkor valóban sokakat vonzott. A móriczi életműben ugyanis ott él a valóságos társadalom. Az a paraszti létforma, ami az édesapa világa, a megkövült, ősi falurend hagyatéka, és az, amit éppen ő — a faluközösség hagyományátadó kereteibe eléggé be nem illeszkedő, árván nevelkedő szülőapa — már egy új létezésre jégében támadott. A válságos, a régít elhagyani s az újjal még élni nem tudó, átmeneti paraszti világ az íróvá növekedő fiú életébe, irodalmi munkásságába úgy épül be, hogy fiatalok felé a megoldandó feladatok sokaságát közvetíti. Ez a társadalomismerő képesség és mértéktelen tudnivágyás viszi tovább a polgári világ kisvárosa, középosztálya, falusi birtokosa, majd a városzél proletariátusa, az élet minden rendű-rangú tagja felé. Egy egész társadalmat tudott Móricz Zsigmond válságos igaz mívoltában úgy megmutatni, olyan szuggesztív erővel láttatni, hogy ez az élettelség, közelség, ténybeliség nagy erővel foszlatta szét a romantikus ködöket, és készítette a valósággal való szembenézésre még a vágyaktól, érzelmektől, szép szavaktól elvakítottakat is. A második világháború tanulságainak birtokosai, az új társadalom megépülését akaró fiatalok ezért találhattak nála szemléletmódra mintát s a valóság válságosságát tükröző írásokból pedig indítékot a cselekvéshez.

Petőfi-öserő című cikkében megkérdezi Móricz Zsigmond, hogy: „...honnan volt Petőfiben az a minden pillanatban tette kész síkraszállás, mihelyt a nép érdekéről van szó? Miért van ennyire felgyújtva és érzékenyvé téve, mint a fájó seb a legkisebb sértésre, ami a nép szegénységét, vagy a nép fenségét érinti.” Önmaga jellemzőit kereste volna a költőben, vagy így köszönte meg azt, amire Petőfi mindenkit sarkallt? Bizonyára nem csak Petőfi hagyományozta rá ezt a tette készséget, érzékenységet, felgyújtottságot, s természetesen a kollégisták felé sem csak ő közvetítette mindezt; de igen alkalmas volt arra, hogy ez a fajta emberség, magatartás az ő nevével fémjelzetten áramoljon tovább.

4. Rossz ügy hamis prófétái is ügyeskedtek oly módon, hogy tiszta és igaz embert próbáltak ösükként, példájuként emlegetni, a szó régi értelmében cégérezni. A Móricz-kollégisták a jó ügy szolgálatában megkísérelték még azt is, hogy az ő szemléletmódja szerint dolgozzanak. Kinek nem élménye a *Boldog ember*, az *Életem regénye* vagy akár *A fecskék fészket raknak*, valamint sok elbeszélés létfeltételekről, megélhetésről, piacról és árákról szóló életteli részlete? Erről a kérdéskörrel is sokszor beszélgettek a Kollégium közgazdász fiataljai. Sajnos nem tudok minden egyes munkacsoport tevékenységéről szólni. Volt ott bizonyára sok érdemlegesebb, emlékezésre méltóbb szakmai kisközösség is. Én akkor közgazdászokkal foglalkoztam, ezért szólok csak róluk, őket említem példaként. Miután a MÁGISZ keretében már korábban megindult az infláció növekedési ritmusát, az árszínvonal változásait vizsgáló kutatás, a többlet munkára, szolgálatra, mint már mondtam, mindig kész fiatalok gazdasági kérdésekről íránt érdeklődő csoportja ebbe a tevékenységi körbe is bekapcsolódott. Névsorukat régi jegyzetfüzetemből felsóolom ide: Bartha András, Bereczki András, Bukaresti László, Czédly József, Derzsi László, Fey Lajos, Katona Ágnes, Keszi-Harmath Sándor, Nagy Ferenc, Szabó István, Vas Magda.

A közgazdászok külön szemináriumának a munkaterve, lerövidítetten, ilyen célokat foglal magába: 1. a munkaközösség tagjai ismerjék meg az ország gazdaságát, fejlődésének irányait; 2. egy problémakör vizsgálata rendjén a szeminarista tanuló meg az anyaggyűjtést, küszködjön az ehhez szükséges elméleti tudásszerzéssel és a feldolgozás nehézségeivel.

Ennek megfelelően: I. A szeminárium résztvevői vállalják 100—150 piaci ár gyűjtését. Ezek alapján összesítő lapokat, kiskereskedelmi, valamint létfenntartási indexeket készítenek. (Áttanulmányozzák a statisztikai irodalmat s a különböző árstatisztikai feldolgozásokat.) II. Gyűjtik és feldolgozzák a kolozsvári munkabérekre és kereseti viszonyokra vonatkozó adatokat. (Részletesen foglalkoznak a munkabérendszerekkel, s ebben segítségükre lesznek a meghívott gyakorló közgazdák s a szakszervezet előadói is.) III. Az újságokban, folyóiratokban közölt ár- vagy bér-adatokat s az ezekkel kapcsolatos információs anyagot cédulázzák, megbeszélik, rendezik. (A mai helyzet, a gazdasági élet szervezetét, problémáit gyakorlati embe-

rekkel beszél meg, az elméleti kérdésekben maguk tájékozódnak s az olvasottakat együtt vitatják meg.) IV. Külön foglalkoznak az ún. maximális (racionalizált) árak és a feketeipari árak viszonyával. V. A feldolgozási munka során az árak és bérek, az áruk és az egyes árucsoportok közötti összefüggések rögzítésével és főleg az ár-alakulás tényezőinek megállapításával — igen jó alkalmuk lesz a közgazdasági élet összefüggés-rendszerének tanulmányozására. VI. A szeminárium év végén a résztvevők között munkájának eredményét a Kollégium Évkönyvében vagy egy később meghatározott kiadványban közzéteszik.

(Az utolsó mondat pedig így hangzott: A szemináriumi munka megkezdése előtt, a résztvevőkkel tartott megbeszélés során, a munkaterven változtatni lehet, s ha egy közös igény jelentkezik más munkaprogramra, úgy ezt a szemináriumi közösség el is veheti.)

Ez az elfogadott s más tennivalókkal gazdagított feladatterv lelkes munkát követelt, amúgy móríci módra: notesszel a kézben, számokba is rögzítve a valóságot.

A társadalmi, politikai szervek köszönettel fogadták és fel is használták a kollégisták ártáblázatait. Az 1929. évbellel összehasonlított „elsőrendű közszükségleti cikkek” havi középárai például a kiindulási időszakban, 1945 novemberében így alakultak:

	<i>Piaci ár</i> 1929. XI	<i>Index</i> 1929	<i>Piaci ár</i> 1945. XI.	<i>Index</i> 1945
A. Élelmiszerek				
I. Friss húsok	95	100	7 375	7 763,15
II. Konzervált húsok	150	100	16 660	11 106,66
III. Zsiradékok	440	100	36 000	8 181,81
IV. Olajok	54	100	6 700	12 407,40
V. Szárnyasok	640	100	75 500	11 796,87
VI. Hal	piacon nem található			
VII. Más élelmiszerek	593	100	70 900	11 956,15
VIII. Fűszer-gyarmatáru	488	100	170 000	34 836,06
B. Ruházati cikkek	7 250	100	534 120	7 367,17
C. Különféle cikkek				
I. Tüzelő stb.	243	100	20 900	8 600,82
II. Építőanyagok	4 191	100	211 500	5 046,52
III. Gabonafélék	2 608	100	227 000	8 703,98
Összesen	16 752	100	1 376 655	8 217,85

Az inflációt jelzi, hogy korábban októberben még csak 654,07 volt az összesítő árszint; s míg egy kilogramm disznóhús 3225 lej volt októberben, novemberben már 5000-re emelkedett, az ételolaj kg-ja 4500-ról 6700-ra, egy férfiruha értéke 260 ezer-ről 360 ezerre növekedett, és így tovább.

A sajátos munkafeladatok mellett — a közgazdák számára is — széles körű ismeretgyarapítás, látásmód-formálás is szerepelt a Kollégium munkatervében. A legmaradandóbb emlékem Györffy István könyvének (*A néphagyomány és a nemzeti művelődés*) megvitatása. Az ugyanis oly módon történt, hogy külön-külön más és más szakmájú és szemléletmódú tudósok, szellemi emberek mondták el vélekedésüket ugyanarról a műről, a benne felvetett gondolatokról. Bárki elképzelheti, hogy milyen mértékben tágulhatott ki a világ a vitázó hallgatók számára, és hagyomány s haladás, valamint egyén és társadalom kapcsolatrendje kérdéskörében hány és hány addig nem érzékelt nézőpont, újszerű és ellentmondó vélekedés gazdagította s ugyanakkor ösztökélte önálló gondolkodásra a fiatalokat.

5. A kollégisták közül sokan olvasták és többen személyesen ismerték az író. A megelőző évek könyvnapjain sort álltak egy szembenézésnyi pillanatért, azért, hogy az *Erdély-trilógiára* vagy bár egy *Kelet Népe*-re rávétett „Móricz” szót vihessenek magukkal. Külön is emlékezetes maradt a Mátyás Király Diákházban 1941. május 15-én rendezett „Méhkas” írói est, amelyen ő a sorskérdésekről szólott, ahol Török Erzsébet verseket mondott, és Benedek Kálmán paraszti dalokat éneklő fiatalok kórusát vezényelte.

A véle való közvetlen beszélgetés varázsát 1941 tavaszutóján én is érezhettem. Az öt körülvevő kolozsvári fiatalokkal szót váltó író előtt ott álltak megilletődötten, szerényen és zavarodottan a különben minden hamis tekintély, az úri országvezetés, a maradiság ellen lázadók, a jövődőt alakítani, világot átforgatni akarók is. A gyakorlat dolgaival ekkor is a valósághoz térítette a meggondolatlanul lelken-dezőket. Majd arról tudakozódott — s én ezt nem tudom a mai napiglan feledni —, hogy: teremtettünk-e kapcsolatokat, jó viszonyt a román fiatalokkal, egyetemistákkal?

Mondottuk, hogy voltak közeledési kísérletek, megbeszélések, s megvallottuk, hogy azok bizony nem sok eredményt hoztak. A beszámoló mondataiból ki is hallhatta Zsiga bácsi a kudarcokért másokat okoló, a tiszta lelkiismeret vádoló szavait elcsútitgató önfelmentést, mert egy kis idő múltán ő, aki főleg kérdezett, ekkor tanácsolt is, és nagy-nagy csendbe hullottak a szavai arról, hogy helyzetünknel fogva most minékünk kell sok megértéssel, több szeretettel, vállalva többségi voltunk erkölcsi kötelezettségeit, kezdeményeznünk, és az őszinte barátság szándékával ki-nyújtánunk kezünket román kollégáink felé.

Félek az emlékek csapdától! Számomra olyan szép, olyan kötelező erejű pa-rancs volt ez a néhány szó, hogy igazát ma is tudom, még ha a szavak, a pontos megfogalmazás az akkori hangulatban, érzésekben feloldódtak, elsodródottak is. Ere-detileg azt terveztem, faggatódom volt kollégistáktól, megkérdem őket emlékeik-ről, általában Móricz Zsigmondról, különösképpen pedig a Kollégiumról, és az így begyűjtöttetek közlöm az olvasókkal. A kollégisták egyike azonban figyelmezte-tett: hány meg nem kérdezettnek, nehezebben felkereshető társának esik majd ros-zszul, hogy éppen ő nem mondhatta el nagy élményét: a kollégiumot. Az említett rövid beszélgetés-részletben azonban meg kellett bizonyosodnom. Megnyugtató volt hallanom — a Móricz Zsigmonddal való találkozás alkalmával szintén jelenlévő barátaimtól — azt, hogy ily módon, ilyesmire emlékeznek ők is.

A román—magyar és minden nép közötti testvériség gondolata annyira lénye-géhez tartozott a későbbi Móricz-kollégiumbeli szellemiségnek, hogy még más utakon is kellett bizonyosságokat keresnem. Biztosan kellett tudnom: nyugodt szívvel kapcsolhatom ezt a beszélgetést is azok közé a hatóerők közé, amelyek 1945—46-ban a népek közötti barátság megteremtésére sarkalltak fiatalokat. Így kerestem ki újból Balogh Edgár *Szolgálatban* című kötetéből azokat a nemrégien olvasott sorokat, amelyekben a — kollégistákat különben szintén jól ismerő, támogató — szerző elmondja, hogy mennyire érdeklődött Móricz Zsigmond a magyar—román—szász együttélés múltja iránt, hogy tudni akart a román parasztok részvételéről a Budai Nagy Antal-féle felkelésben, mennyire érdekelték Bálcescu tárgyalásai — Kossuth nevében — Avram Iancuval, és az együttélés sok más részlete. Ugyanúgy vallott róla Nagy István is, hiszen eleve azzal a megbizatással készült felkeresni Móricz Zsigmondot, hogy lapjában foglaljon állást a románság üldözése ellen. A *Szemben az árral* lapjain olvashattam még arról is, hogy Móricz folyóiratában valóban lehe-tőséget is kínált ahhoz, hogy olyan írások megjelenhessenek, amelyeknek merőben más volt a hangja, mint azé a gyűlölködése, amely a román nép egészét kívánta volna az elnyomó kormányok cselekedeteiért felelőssé tenni. S végül milyen jó érzéssel olvastam ismét Molter Károly írását, amely az 1941. május elsején megjelent *Kelet Népe* számban óvta a felelőtlen nemzetieskedéstől erdélyi testvéreit.

Megnyugvásom emlékeim igazában, úgy gondolom, akkor válik teljessé, ha azt is tanúsíthatom, hogy Móricz Zsigmond nem csak az együttes életre, hanem az együttes építkezésre is ösztökölt minden fiatalt s így a népi kollégistákat is; s igazolásként — e gondolat rendjén — amellet, amit halk szóval, biztatással tanácsolt, igazán nem szükséges másra utalnom, mint az ő Bethlen Gábor-jelképére.

Az embereknek hinniük kell a szellem és a cselekvés jövődöt munkáló ere-jében. E hitemben erősít sok Móricz-kollégista immáron mérlegkészítésre is meg-érett élete, az a tudat, hogy a nagy író nevével fémjelzetten induló kollégista moz-galom sem fejeződött be azzal, hogy a népi diákothon megszűnt, mielőtt vezetői szándékai szerint népi kollégiumok rendszerévé terebélyesedett volna. Hadd mond-jam el tehát végezetül azt, hogy a Működési Szabályzat elvei ott szerepeltek azok-ban a pontokban is, amelyekből a későbbi Józsa Béla Diákothon szervezeti szabály-zata összeállott. Sok tétele az országos, az egységesített tervezetbe is bekerült. És találkoztam olyan vidéki internátust vezető tanárral, aki sokat átvitt mindebből egy-egy kis iskola fiatal lelkeket emberiségre, társas, együttes munkára, építke-zésre nevelő közösségébe. Nagy László mondta: az elődök kijelölik követőiket. Jó arra gondolni, hogy sokan lehetek régi kollégisták és mai fiatalok Móricz Zsig-mond jelöltjei.